

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXVII. De effectu peccati quantum ad reatum pœnæ sit
effectus peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

se suitur detrimentum nitoris, ut in litera dicitur. Sed primo modo est, qua forma littera dicit peccator, & sic ea suscipit Magister sen. 10. distin. 4. contra quem etiam arguit Scot. Verum tamen si quis diligerat attenderit, videbit utrobius vnam solam priuationem diversis rationibus diversimode significatam. Anima namque Deo iuncta per charitatem, conformatur Deo, conueritur ad illum, conjungitur illi, illuminatur ab illo, fulget ex illo. Et per oppositum, priuatione coniunctionis ex peccato, opposita facit, & elongatio, dissimilitudo, auersio, maculaque dicitur. Propter quod dicendum est, quod licet author maculam a propria nominis significazione declarat; intendit tamen macula nomine, illa priuationem ut ex actu, qua formaliter peccator dicitur post actionem peccati, tres numerat, corruptionem boni, maculam, & reatum. Et conatur, quod a peccati effectu, peccator post actionem dicitur, & non a primo declarato, nec tertio, igitur a secundo. Et haec dixerim, non videamus digresi. Quia ergo formale signum macula est, quo formaliter peccator post actionem dicitur peccator: quia priuatione coniunctionis ad Deum, ut ex peccato est, & dicitur peccator. Quavis macula nomen exprimat hoc secundum quandam specialem effectum, scilicet remotionem nitoris: ideo non est aliud effectus peccati querendus, quo quis sit peccator post actionem. Et confirmatur, quia sicut dum actu peccat, dicitur malus & peccator auctor, & auctor actu: ita post auersione remanente, quae nil aliud est quam priuatione conversionis ad Deum ex peccato.

rediens per motum contrarium. **F** AD PRIMVM ergo dicendum, quod post actum peccati nihil posse remanet in anima nisi dispositio, vel habitus: remanet in aliquid priuatue, s. priuatione coniunctionis ad diuinum lumen. **A**D SECUNDVM dicendum, quod postente obstatu corporis, remanet corpus diaphanum in aequali propinquitate & habitu dñe ad corpus illuminans, & ideo statim umbra transit: sed remoto actu peccati, non remanet aliam eadē habitudine ad Deum, unde non est similis ratio. **A**D TERTIVM dicendum, quod post peccati facit distantiam a Deo, quam quidem distantiam sequitur defectus nitoris hoc modo, sicut motus localis facit localem distantiam. Unde sicut cessante motu locali, non tollit distantia localis: ita nec cessante actu peccati, tollitur macula.

QUÆSTIO LXXXVII.

De reatus pena, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de reatus pena. Et primò, de ipso reatu. Secundò, de mortali & veniali peccato, quæ distinguuntur secundum reatum. **E**t circa primum queruntur octo. **T**rimò, Vtrum reatus pena sit effectus peccati. **S**econdò, Vtrum peccatum possit esse pena alterius peccati. **T**ertiò, Vtrum aliquod peccatum faciat reum aeterna poena. **Q**uartò, Vtrum faciat reum pena infinita in quantitatem. **Q**uartò, Vtrum omne peccatum faciat reum aeterna & infinita pena. **S**extò, Vtrum reatus pena possit remanere post peccatum. **S**eptimò, Vtrum omnis poena inferatur pro aliquo peccato. **O**ctauo, Vtrum unus sit reus poena pro peccato alterius.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum reatus pena sit effectus peccati.

AD PRIMVM sic proceditur, Vt quod reatus pena non sit effectus peccati. Quod enim accidentis se habet ad aliquid, non ut sit proprius effectus eius: sed reatus pena per accidentis se

habet ad peccatum, cum sit praeter intentionem peccantis. ergo reatus pena non est effectus peccati.

Trimò Prat. Malum non est causa boni: sed pena bona est, cum sit iusta & à Deo. ergo non est effectus peccati, quod est malum.

Tertio Prat. Aug. dicit in 1. confess. * quod oīs inordinatus animus sibi ipsi est pena: sed pena non causat reatus alterius penæ, quia sic ictur in infinito. ergo peccatum non causat reatus penæ.

SED CONTRA est, quod dicit Rom. 2. Tribulatio & angustia in animam omnem operantur malum: sed operari malum est peccare. ergo peccatum inducit penam, quæ nomine tribulationis & angustiae designatur.

RESPON. Dicendum, quod ex rebus naturis ad res humanas derivatur, ut id quod componit insurget, ab eo detimentum patitur. **H**abemus enim in rebus naturalibus, quod unum continentius agit, altero contrario superiente: propter quod aqua calcarea magis coagulantur, ut dicitur in 2. Meteororum. unde in minibus hoc ex naturali inclinatione invenimus, ut unusquisque deprimit eum, qui contraria insurget. Manifestum est autem, quod quocunq; cōtinetur sub aliquo ordine, sunt quodammodo unum in ordine ad principium ordinis. unde quid cōtra ordinem aliquem insurget, confitetur ut ab eo ordine & principio ordinis deprimitur. Cum autem peccatum sit actus inordinatus, effectus est, quod quicunque peccat, contra aliquem ordinem agit: & ideo ab ipso ordine consequitur deprimitur, quod quidem depresso penat. **I**n trebus ordinibus, quibus subditur humana luntas, triplici pena potest homo puniri. Primum enim subditur humana natura ordinis propriæ rationis. Secundò, ordinis exterioris hominum gubernantis vel spiritualiter, vel temporaliter, litice, seu economico. Tertiò, subditur universi ordinis diuinæ regiminis. Quilibet autem homo ordinum per peccatum pervertitur, dum ille peccat, agit & contra rationem, & contra legem manum, & contra legem diuinam. unde triplici penam incurrit, unam quidem à seipso, quæ conscientiae remorsus, aliam uero ab homine, tam vero à Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pena consequitur peccatum, in quantum malum efficitur sine inordinationis: unde sicut malum est accidens in actu peccantis praeter intentionem eius, ita & reatus poena.

AD SECUNDVM dicendum, quod pena quidem sit esse potest & à Deo, & ab homine inflata ipsa pena non est effectus peccati directe, sed indirecte dispositiue. Sed peccatum facit hominem efficiere penam, quod est malum. dicit enim Dion. 4. cap. diuin. no. * quod puniri non est malum, sed est pena dignum, unde reatus poena directe poterit effectus peccati.

AD TERTIVM dicendum, quod pena illa in ostendit animi debetur peccato ex hoc, quod ordinem pervertit: fit autem reus alterius pena per hoc pervertit ordinem legis diuinæ, vel humane.

ARTICVLVS I.
Vtrum peccatum possit esse
pena peccati.

dium, scilicet di-
gnum esse poena,
quod reatus voca-
tur, de quo est que-
stio, virum sic pec-
cati effectus, in cor-
poz articulis, ex ex-
tremis anchor inuit,
extrema, & in responsione
medium, & in mediatis
fatuos, & in ad seundum expli-
cavit.

Super Questionis
Articulum se-
cundum.

Nart. 1. eiusdem
ordines, q. dubium pri-
mo occurrit simili-
citer, & ad hominem, an inordinatio qua-
est essentialem ma-
lum culpa, sit pena.
Et similiiter quidē
dubium est ex Scor.
in 36. dist. primi, hoc
tertius ex eo, quod
pena formaliter effi-
cientia boni come-
nientis voluntari &
volenti: fed priua-
titate restitutis debi-
tis, et carentis boni
conveniens. ergo,
Probatur minor: q. a
magis conveniens est
voluntati boni ha-
bentem, quā commo-
dum. Et confirmatur,
qua ablatio boni cō-
modi est similiiter
pena. ergo magis &
major pena est abla-
tio boni iusti, quan-
to magis convenit
voluntati, & maius
est.

Ad hominem vero, authorem felici-
tate: quia ipsomet in quā. de Malo.
q. 1. art. 4. ad secundum, tractans il-
Iud. Aug. Iustitia. Inffisti
Dñe. & sic est, ut om-
nis inordinatus ari-
mus sibi sit pecca-
ta, dicit quod ex eo
quod inordinatio illa
iūtate quis quo-
dammodo partitur,
immutetur ratio pe-
na. In oppositū est,
quā inordinatio illa
in voluntate effet
culpa, & culpa per se
est pena, quia per
se contenta culpe es-
se in voluntate. Fra-
tere, author multū
effet diminutus, di-
cens quomodo pec-
cam potest esse pe-
na, & negat forma-
liter, & affirmans ex
parte causa subiecta
ad effectus, &
tacens hoc.

Ad evidenter han-
tus difficultatis scie-
dum est, quod tene-

Ad SECUNDVM sic procedit.
Vtrum peccatum non possit
esse pena peccati. Poenae sunt
indictæ, ut per eas homines re-
ducantur ad bonum virtutis,
ut patet per Philosophum in
10. Ethic. * sed per peccatum non
reducitur homo in bonum vir-
tutis, sed in oppositū. ergo peccatum
non est pena peccati.

T2 Pret. Poenæ iusta sūt a Deo,
ut patet per Aug. in lib. 83. q. f.
peccatum autem nō est a Deo,
& est iniuriam: non ergo peccatum
potest esse pena peccati.

T3 Pret. De rōne pena est qđ
sit contra voluntatem: sed pec-
catum est a voluntate, ut ex su-
pradicis patet. * ergo peccatum
non potest esse pena peccati.

SED CONTRA est, qđ Greg.
dicit super Ezech. * quod qua-
dam peccata sunt penæ peccati.

RESPON. Dicendum, qđ de
peccato dupliciter loqui possumus, per se & per accidēs. Per

se quidem nullo modo pecca-
tum potest esse pena peccati. Peccatum enim per se considerat

fīm quod egreditur a voluntate: sicut enim habet rationem cul-
pa, de ratione autem poenæ est,

quod sit contra iustitiam, ut in 1. habitum est. Vnde mani-
festum est, qđ peccatum, per se
loquendo, nullo modo potest
esse pena peccati. Per accidēs

autem peccatum potest etiam
esse pena peccati tripliciter. Pri-
mo quidem ex parte cause, que
est remoto prohibentis. Sunt
enim causæ inordinates ad pec-
catum, passiones, tentatio dia-
boli, & alia huiusmodi, qđ quidē
causæ impediuntur per auxiliū
diuinæ gratiæ, quæ subtrahitur
per peccatum. Vnde cū ipsa sub-
tractio gratiæ sit quedam pena
& a Deo, ut supra dictum est, *sequitur qđ per accidēs etiam
peccatum quod ex hoc sequi-
tur, pena dicatur. & hoc modo
loquitur Apostolus Rom. 1. di-
ces. Propter quod tradidit eos
Deus in desideria cordis eorum,
quæ sunt animæ passiones: ga-
scilicet deserit homines ab au-
xilio diuinæ gratiæ, vincuntur
a passionib. & hoc modo semper
per peccatum dicitur esse pena
precedentis peccati. Alio modo
ex parte substantiæ actus, qđ
afflictionē inducit, siue sit act
interior, vt patet in ipsa ira & i-

tes inordinationem
culpa esse penā, di-
stinguunt, qđ ipsa du-
pliciter sumitur, sci-
licet ut est à volun-
tate, & sic culpa &
non pena: & ut est à
voluntate, & sic po-
na & non culpa: qđ
in peccato voluntati
est primo modo,
& non secundo. Nā
voluntas iniquācum
subiectum, non ha-
bet formam inherē-
tem in sua potestate,

D. 1002.

& sic est iusta & or-
dinaria culpa. à
Deo autem dicunt,
qđ est ut a deferēte:
Et hac opinio attri-
butur Magistro sen-
in 36. dist. 2. & videf
habere multos fe-
quādes, quin etiam S.
Tho. tribuit p.
per stuprādā verba.
Et quia hic lo-
quens de peccato p.
fe, dicit, qđ peccatum
per se consideratur
secundū quod egredit-
tur à voluntate, sic
enim habet ratio-
nem culpa, quasi p.
seruas le a peccato,
secundū cīmmē
aliam rationem, p.
ra, secundū quod
est in voluntate. Ve-
rum in hac re sicut
& in ceteris rationi
sumū & autoritati
sanctorum obedien-
tium puto. Rationes
autem pro parte af-
firmantia, ex discon-
venientia & inno-
luntario sumuntur.

In art. 5. &
3. q. 86. art. 4.
& 2. dist. 42.
q. 1. art. 5.
& 3. dist. 19.
in art. 2. & 4.
dist. 46. q. 1.
art. 3. & 3.
cōc. 147.
& 144. & 1.
4. c. 93. Be.
op. 3. c. 185
& 186. &
Ro. 2. dec. 2.

Liber 2. Ethic.
cap. 3. ante
med. to. 5.

C. 60. 2 me
dio to. 5.

ARTICVLVS III.
Vtrum aliquod peccatum inducat
reatum eternæ penæ.

Ad TERTIVM sic procedit.
Vtrum nullum peccatum in-
ducat reatum eternæ penæ. Pe-
na enim iusta adequatculpe:
iustitia enim equalitas est. Vnde
dicitur Isaïe 27. In mensura cō-
tra men turam cum abiecta fuerit,
iudicabit eam: sed peccatum
est temporale. ergo non in-
ducit reatum poenæ eternæ.

T2 Pret. Pennæ medicina quæ-
dam sunt, ut dī in 2. Ethic. * sed
nulla medicina debet esse insin-
uita, quia ordinatur ad finem,
quod autem ordinatur ad finē,
non est infinitum, ut Philo-
philus dicit in Polit. & ergo nūl
la pena debet esse infinita.

T3 Pret. Nullus sapiēs facit ali-
quid, nisi propter sc in ipso de-
lectetur: sed Deus non delecta-
tur in perditione hominum, ut
dicitur Sap. 1. ergo non puniet
homines poenæ sempiterna.

T4 Pret. Nihil quod est p. acci-
dens, est infinitū: sed pena est p.
accidēs, nō est enim secundū
naturā eius, qui punitur. ergo
non potest in infinitū durare.

Prima Secunda S. Thomæ.

AA 4 fit

881
sit à Deo; hoc autem est impossibile. ergo. Consequitum est per se nota. Falsitas autem consequentis probatur, tum quia accidentis esse, est ineffe, ac per hoc causans inordinationem ut inherentem, causat eam simpliciter: tum quia peccans est malus formaliter denominatione intrinseca; inordinationem ut inherentem, ac per hoc

à Deo. Et hoc militat contra virgines viam: quia incurre ratione inordinationem

agendo, est peccare, quod non est à Deo.

& incurre eam recipiendo, est subiici

illi, quod consistit in inhesione, quae, ut p-

baum est, non est à Deo, nisi in me esse

peccatum sit à Deo.

¶ Si quis autem cō-

sideret virgines rationes, videbit quod pri-

me facile solvuntur.

Nā saluum in primis

est, quod pena si carē-

tia boni cōuenientis

voluntatis & volēti.

Plus enim exigitur ad rationē penae, s.

quod sit contra voluntatem, quod consistit in

pati. Secundū enim

Aug. in 1. de lib. arb.

Cupa, est malū quod agimus: pena malū

quod patimur. Et in

lib. de Fide ad Petrum.

Geminum est crea-

turae rationalis malū,

vnum quo voluntaria deficit a summo

bono: alterū quo in

vita puniuntur. Vnde

priuationis utilitas in

acta est longe maius

malum, & priuationis

commodi, & magis diſconvenientes. Non

tñ sequitur, ergo est

magna pena à superio-

ri ad suum inferiorius affirmativa: sed

bene sequitur. ergo est

peius quam pena.

Et hoc verum est, quia est malum culpa, quod longe peius est.

¶ Quia autem afferuntur ad saluum involuntarium, parum

propter duo. Primo, qd ipsa priuationis ordinis in actione

culpa, nosq; el primo & directe voluntaria, sed vt ex supradictis patet, sicut ad hoc qd malum culpa sit, quod indire

& secundario voluntaria sit: quia nemo operatur aspiciens

ad malum. Vnde cum pena & culpa distinguantur per voluntariū & involuntariū, & sic voluntarium in priuatione, vt

mallemus illam vitare saluo acto, constitutus in eo culpa malum,

consequens est vt alter involuntarium concurredit ad rationē penae. Secundū, quia in hæc, sive pafio huius inordinationis culpa, aut ponitur effectus actionis inordinationis, qua

est peccatum, aut non. Si ponitur effectus, aut formalis, & tunc

idem est iudicium de culpa, & tali effectu: sicut idem est iudicium de exortate & esse cæcum, albedine & esse album. Si

alter, quasi sicut pafio est effectus actionis, cunctus non effet di-

cendum, quod ipsa essentia peccati est pena, sed in suum ef-

fectum & continetur hoc sub tertio membro posito in litera

Si non ponitur effectus, led ponitur idem & respectu

distincta, extra voluntariū nō est, neq; n. voluntarie im pec-

cans agit, led fe in peccato ponit, & in peccato perseuerat.

¶ Solutio autem qua datur à Scoto ad rōnem factam pro parte negativa, qd inordinatio ista est à Deo non infingente, sed

deficiente, nihil omnino valet: quia ad rationē penae exigit,

quod sit à Deo eo modo quo culpa non est ab eo, l. vt in ipsum

reloluitur tanquam in primam causam posuisse, vel negativa,

sicut cætera iulta: sed reduci in Deum ut deferenrem, non est

F reduci in ipsum ut primam causam ergo. Probatur minus habere Deum ut causam deferenrem, communem est causa penæ. Est enim Deus causa mali culpæ deferendo, & simpliciter negatur, qd sit illius causa, ut affirmatur simpliciter.

¶ est causa penæ. Deus igitur ut deferenrem, non est a quo inhaeret per charitatem: & ideo quæcumque peccata auertunt à Deo, charitatem auferentia, quantum est de se, inducunt reatum æternæ poenæ.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd peccato proportionatim acerbitatem tam in iudicio diuino, quam in humano: sed sicut August. dicit 21. de ciuitate Dei, In nullo iudicio requiritur, vt pena adæquetur culpa in durationem. Non enim quia adulterium, vel homicidium in momēto committitur, propter hoc momentanea poena punitur, sed quandoque quidē per perpetuo carcere, vel exilio, quandoq; etiam morte, in qua non consideratur occisionis mora, sed potius quod in perpetuum auferatur a societate uiuentium: & sic representat suo modo eternitatem poena infligendi diuinitus. Iustum tamē est secundū Gregor. * quod qui in suo æterno peccauit contra Deum, in æterno Dei puniatur. Dicitur autē aliquis in suo æterno peccasse, non solum secundum continuationē actus in tota hominis vita durantis, sed quia ex hoc ipso quod finem in peccato constituit, voluntatem habet in æternum peccandi. Vnde dicit Greg. 4. Mor. * quod iniqui uoluerint sine fine uiuere, vt sine fine potuerint in iniquitatibus permanere.

I in separabili effectu. Vl dicatur correda sive verbula illorum plures author replicat, nullo modo peccatum per se esse poenam peccati. neq; enim frustra dicit & replicat.

In eodem secundo art. in 1. modo, quo peccatum ponitur na præcedens peccati, dubium occurrit in Scoto in modis: 1. qui contra hoc arguit non tantum saluum, sed & cæleste & dimittendum: quia si peccati ponitur per se penitentia peccati, pp subtractionem auxiliij, sequitur qd peccatum non est in potestate voluntatis, & voluntas non potest deficere. Probatur sequela: quia non est in potestate finis paratus auxilium diuini, quo eger ad recte agendum, sed defectu peccati. Secundo arguit qd non simile est pfectio gratia ponatur pena, & quod subtractione diuini auxiliij rectificandum actuū em ponatur pena, tum quia Deum dedit gratiam antecedentem sicut rectitudinem adhuc carentem rectitudinis est semper nouum malum, carentem gratias est habituale malum. Ex hoc sequitur, qd intercedendo semper debet esse in potestate voluntatis: il. a autem per, sed dum habebatur, alioquin vt dicta est, non possit peccare in secundo peccato, qd ponitur pena primi peccati.

¶ Ad hoc dicitur negando sequelam, scilicet quod per totum secundum non est in potestate voluntatis. nam si sufficit, quod sit in potestate voluntatis facere quod potest, qd potest singulos actus peccati vitare. Et quantum in se est, potest ad grām rechabendim parare. Sed de his inferius quæstione. 109. ex tempore

Sicut namque iuste subtrahitur gratia habitualis, sic con sequenter auxilium diuinum actualē spectans ad grauitatem; quae est auxilium efficax ad non peccandum.

Ad secundum dicitur, quod quia Deus vult omnes homines ius tuos fieri antecedenter, vult etiam eis gratiam antecedenter, sicut, & rectitudinem.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ p̄ na qua ēt fm̄ leges humanas infligitur, non semper est medicinalis ei, qui punitur, sed solum alius sicut cū latro suspenditur non vt ipse emendetur, sed propter alios, vt saltem metu p̄nae peccare desistant, fm̄ illud Prou. 19. Pestilente flagellato, stultus sapientior erit. Sic igitur, & externe poena reproborum à Deo inflata, sunt medicinales his, qui cō sideratione p̄nūrū abstinentia peccatis, secundū illud Psal. 59. Dediti metuentibus te significatiō nem, vt fugiant à facie arcus, vt liberentur dilecti tui.

Super Quæstio. 87.
Artic. 4.

Omīlio tertio articulo, in corpori, quarti, & reponitio ne ad secundum, dubium occurrit de cō cluione & ratiōne, una scilicet, q̄ peccato non debet pena infinita inten sive, quia conuersio peccati est commutabile bonum, & ex hac parte non est contra Deum. Falsum enim est, quod peccatum ex parte conuersio nis sit

AD QUARTVM dicendū, q̄ poena est si per accidēs ordinatur ad natūram, per se tñ ordinatur ad priuationē ordinis, & ad Dei iustitiam: & ideo durante inordina tione, tempore durat poena.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum peccato debeatur p̄na infinita secundum quantitatem.

AV, quod peccato debeatur contra Deum, quia ex parte conuersio nis aliquod peccati habet Deum pro obiecto vi patet de odiu Dei. Et ex hoc patet ē, q̄ non uniuersaliter est verum, q̄ cōuersio in omni peccati fit ad commutabile bonum. Est enim huiusmodi peccatis conuer sio ad incommutabile bonum, nō lēdum, negandum &c. ut proprium obiectum peccati. Et confirmatur quia ipsi author superrū in q. 72. expresse dixit, quod dimic peccati contra Deum, seipsum, & proximum, est diuīsio penes obiecta, vnde peccata specificantur. Et sequitur etiam ex hoc, vt talibus peccatis debeat infinita p̄na intentiva.

Ad hoc dicitur, quod quia impossibile est aliquem habere simul plures ultimū fines, vt in principio illius operis habuum, & necesse est peccatum habere aliquem ultimū finem, oportet vt auctor à Deo vltimo fine, sicut cum conuersio ad alium vlti mon finem, qui cum non sit Deus, commutabile bonum vocatur. Et quoniam ultimus finis in omnibus tam profundo, q̄ si gredio apparet, & si primum appetitum formaliter, quāmvis consequenter, conseq̄ens est, vt in omni peccato sit cōuer sio ad commutabile bonum, quāmvis ditermodis quia in profendo bonum salvatur conuersio ad illud directe in fugiendo vero malum salvatur conuersio ad illud indirecte, dū fugitor de recte malum, qui a contrariatu illi commutabili bono, peccator namque nimis seipsum amans, ac per hoc seipsum constitutus ibi vi finem ultimum, refutatio Deo, amanda desiderandoque inordinata aliud, seipsum amat ac desiderat participatum in illo desiderio. Otiendo vero inordinata aliud, non odit seipsum, sed edit illud, vt contrarium sibi amato, & sic etiā in edo conuersio ad seipsum radicaliter, & indirecte. Ex hoc autē solvendō est motum dubium, & secundum, q̄ peccatum esse contra Deum ex parte conuersio nis, potest dupliciter inelligi, scilicet praeſice, vel in ordine ad commutabile bonum, & quod contra Deum praeſice nullum peccatum est ex parte conuersio nis, quoniam ex hac parte omne peccatum fundator suer com mutabili bono primo appetito: sed multa peccata sunt contra Deum ex hac parte in ordine ad bonum commutabile, & sic

Aodium Dei est contra Deum. Habetur namq; odio Deus non p̄cile, sed vt contrarius cōmūrabilis bono nimis amato a peccatore illum odio habente Sed cora hoc instaur, quia sicut charitas amat Deum in te pure, ita odium Dei terminat. ad ipsum Deum in te pure, & non vt contrarium amato bono.

Ad hoc dicitur, quod Deus in seipso secundū se, est quod terminat odium, & esse contrarū bono commutabili, est quo Deus est obiectum odii: quoniam Deus non est obiectum odii, nisi vi aparente malus peccanti. Odii n. obiectum est malum, vel apparen̄s malum: sicut amoris bonum, vel apparen̄s bonum. Nec per aliquid apparet illi Deus malus, nisi quia disconuenit bono commutabili a se amato. In ratione autem mali, quod est, vel apprehenditur ma um ali cui, clauditur priuatio oppoſiti boni. Et propriece oportet, quod cum Deus secundū se non habeat rationem mali, nec simpliciter, nec alieuius, quia est omne bonum, si odii obiectum est, quod apprehendatur, vt indutus priuatione boni commutabili nimis amati, & sub hac ratione ipse seipso obiectum sit odii, vt quod odio habetur, & hoc sus

Cfitat contrarietatem inter charitatem, & odium Dei: sunt, n. circa idem obiectum, quod, & non circa idem obiectum, quod vi patet, & sic saluatur litera, quod peccatum ex parte conuersio nis ad obiectum, non est infinitum, quia est bonum commutabile. Deus enim licet, vt obiectum, quod odii, sit infinitus: ipse tamen, vt constat ex quod & quo, idest, sub ratione mali, non est infinitus, quia non est priuatū boni infiniti, sed cōmutabi boni. Di ergo, quod licet Deus sit obiectum, quod alieuius peccati, nullius tamen peccati est obiectum, nisi sub ratione aliqua finita, quia non nisi dependente a commutabili bono nimis amato, & propriece nullum peccatum ex parte conuersio nis est infinitum.

En eodem quarto articulo in responsione ad primū aduerte, q̄ si est peccatum ex parte sui, quia auerſione auct̄ quantum ex parte, a Deo diuinitatem suam, quia sibi debetur, quod sit omnium finis ultimus, & conuersione consert diuinam proprietatem boni commutabili, reatum incurrit annihilationis, tanquam res laicæ mortalis. Neque enim minus mereatur, quis priuari beneficio effendi a Deo, quam ab homine sed confiat, ab homine ne iuste priuari aliquem ipso esse, & quantum ab homine fieri potest, annihilari dum occiditur, incineratur, dispersiū cinis &c. per accidēs namque est ad iustitiam humanam, quod remaneat materia, & anima separata. ergo multo ulti potest priuari peccator ipso esse totaliter, quod non ab habente, sed ipso Deo gratioso beneficio iuicetur, & conseruat. Si tamen consideretur peccatum, vt sit sub statuto ordini a diuina iustitia, qua perpetuam statuit p̄nam, sic peccatum non incurrit reatum annihilationis, quia p̄na annihilationis repugnat p̄nae perpetuaria. Et secundum hanc distinctionem verificare potest dicta hic, & alibi ab auctore, & specialiter in 46. distin. 4. q. 2. artic. 2. quæstio. 1. ad quartum, vbi vult quod de rigore iustitiae etiam pro peccato originali mereremur annihilari. Hoc enim ex nostro demerito intelligendo secundum conuenientiam diuinae iustitiae, quæ citra dignum sub materia puniūta est, dicimus non incurri reatum annihilationis.

Super

¶ Super Questionis 87. Articu quintum.

In artic. 5. dubium occurrit ex Scoto in 21 dist. 4. sent volente, q̄ poena peccato veniali respondens in inferno finietur. Probatque hoc tripliciter. Primo, quia Deus puniit circa conditio-

SED CONTRA est, quia secundum hoc omnium peccatorum mortalium penae essent aequales, non enim est infinitum infinito maius.

RE S P O N. Dicendum, q[uod] poena proportionatur peccato. In peccato autem duo sunt, quorum unum est auersio ab incommutabili bono, quod est infinitum: vnde ex hac parte peccati est infinitum. Aliud quod est in peccato, est inordinata concupiscentia ad commutabilem bonum, & ex hac parte peccati est finitum, tum quia ipsum bonum commutabile est finitum: tum et quia ipsa concupiscentia est finita. Non enim possunt esse actus creature infiniti. Ex parte igitur auersionis indet peccato pena damni, qua et est infinita, et enim amissio infiniti boni. Si Dei: ex parte autem inordinatae conuerteronis respondeat ei poena fons, quae etiam est finita.

Art. 3. & in
it@.

AD PRIMVM ergo dicendum,
q̄ omnino redigi in nihilum eū
qui peccat, non conuenit diuinæ
iustitiae, quia repugnat perpetua
tibi poena, quæ est secundum di-
uinam iustitiam, vt dictum est,*
sed in nihilum redigi dicitur, qui
spiritualibus bonis priuatur: sed
secundum illud 1. Corint.13. Si
non habuero charitatem, nihil
sum.

Fibilis, & iremis-
fibilis tam culpa,
quam pena poenae
fumpce accidunt
penes statum subie-

AD SECUNDVM dicendum, q
ratio illa procedit de peccato ex
parte auersioris: sic enim homo
contra Deum peccat.

AD TERTIUM dicendum,

petere inquit habe-
cti, est i gratia, vel
non, & no attendu-
r viuenter aliter pe-
nes ipsa peccata, &
non aduertere hoc
multos decipit. Existens enim in gratia, ut sic, habet in se vnde
debeat sibi quandoque remissio omnis culpe, & poenae, quia
habet in se vnde debetur sibi vita eterna, q non copatur cul-
pam, aut poenam, & sic statu gratia couenit remissibilis pos-
tuiu vendicat enim sibi illam: statu vero culpe extra granam,
couenit irremissibilis posuisse: quia si affirmatio est causa af-
firmationis, negatio est causa negationis, ita q statu statu
fit per priuatione principiis ois remissionis, charitatis, & grati-
tia: iux hoc ipso sibi vendicat irremissibilitate q d est habet
irremissibilis posuisse. Penes culpas aut loquendo, nulla cul-
pa est remissibilis posuisse, quia nullam sibi uedicat remissio: &
quia nulla ponit principium remissionis, que est charitas, sed ali-
qua fuenialis d sim se remissibilis negative, id est, per non abla-
tionem principij remissionis. Peccatum enim veniale secundum
se, non priuata charitate. Ad irremissibiliter autem culpa fe-
hie, q moralis est irremissibilis posuisse, quia contrariauit
charitati, uenialis autem per accidens quia, est in subiecto exi-
stence in statu non capaci remissionis. Et quia temporalitas po-
nit remissibilitati, eternitas uero irremissibilitati, in linea
etiam dicitur, ideo oportet esse causum, & distinguere de
bito pene temporalis & eternae, ut solvantur objecta.
Ex his igitur responderunt argumentis. Et ad primum dicitur, q
de peccato veniali duplicitate loqui contingit, i se, secundum, sed id
est, solvantur tempore, & causa, ut solvantur objecta.

¶ Ex his igitur responderemus argumentis. Et ad primum dicitur, quod de peccato veniali dupliciter loqui contingit, scilicet secundum, se id est, solitarie simpliciter, & sic ei debetur pena temporalis negative, sicut & remissibile est negative. Et ut sic negamus, quod

F punitur pena eterna. Alio modo in tali supposito. Et non illius. suppositi statim iudicandum est: nam in supposito bene gratiam, puniendum est pena temporalis: in non habentem gratiam, poena eterna. Et quoniam iudicium poena nostra peccato secundum se, id est, solitaria sumpto, sed simili-

durante manet reatus poenæ: sed
acerbitas poenæ respondet grauitati culpe. Culpa autem, quæ est
irreparabilis, de se habet, & perpetuo duret, & ideo debetur ei poena
æterna: non autem ex parte
conuersionis habet infinitatem:
G & ideo non debetur ei ex hac
parte poena infinita secundum
quantitatem.

Vtrum omne peccatum inducat reatum

ARTICVLVS V.

*Vtrum omne peccatum inducat reatum
penitentiam aeternam?*

AD QUINTVM sic proceditur.
Vf q omne peccatum indu-
cat reatum poenæ eternæ. Poena
enim, ut dictum est, * proportioni-
batur culpe; sed pœna æterna dif-
fert à temporali in infinitum: nul-
lum autem peccatum differre vi-
detur ab altero in infinitum, cum
omne peccatum sit humanus actus,
qui infinitus esse non potest, cu-
 Ergo alieui peccato debeatur pœ-
na æterna, sicut dictum est, * vide-
tur, quod nulli peccato debeatur
poena temporalis tantum.

¶2. Præt. Peccatum originale est
minimum peccatorum. vnde &
Aug. dicit in Enchir. * q[uod] mitissi-
ma pena est eorum, qui pro solo
peccato originali puniuntur: sed
p[ro]pt[er] originali debetur poena per-
petua: nunquam enim videbunt
regnū Dei pueri, qui sine baptis-
mo deceperint eum originali pec-
cato, vt patet per id quod Domi-
nus dicit Ioan. 3. Ni[que] natus
fuerit denuo, non pot[er] videre re-

ditio subiecti perpetuandi exigit. Nec propterea recedit lega sua, ut circa condignum puniat. Cum damnatio et mortali annihilarum meritorum, graciose agitur, & solam tuantur penas ei debitas pro quibusdam pecatis, contra ei substantia, iuxta illud: Misericordia domini non nos pri sumus. Ad conclusionem autem huius sepositionis quod culpam venialem exire fuisse genus culpe in infinita coniunctione cum alio, contingit dupliciter. Primo quantum rationem culpe, & sic dictur, quod non ex istis in infinito nec parum, iuvenia, natus, genero, & sua specie, ac quantum net. Secundo, quantum ad rationem remissibilis, & sic dicendum, qui dicitur non remissibili fieri irremissibili, & credere de reatu ad peccatum non aeternam, transire in peccatum. Ratione enim hoc est propter conditionem subiecti, quam mutat, ontem in ipsa culpa veniali, aut eius remissione, quod rectius diceretur, quod in argumento est formulandum. Non enim ex hoc solo, quod culpa vel iniuria vel iniquitas exire, debetur ei pena aeterna, sed ex hoc, ut ex confessio- bieti positi exire statim fatigatio, nelex permissio, ne ipsius culpe, quia durante culpa durat pena, unde sequitur, quod a pluribus causis ad unam determinata, proportionis enim duarum vel mea causa inveniuntur. Ad remittitur, quod etiam illa resoluta pena aeterna est propter eum subiecti, quia, ut in litera dictum in refutatione secundum remissio peccati si loqua gratum faciente. Non

gnū Dei . ergo multo magis omnium aliorū peccatorum pena est aeterna.

¶ 3. Præt. Peccato nō debetur maior pena ex hoc, q[uod] alteri peccato adiungitur, cum vtrumque peccatum suā habeat penam taxatā fīm diuinam iustitiam: sed peccato veniali debetur pena aeterna si cum mortali peccato inueniatur in aliquo damnato, quia in inferno nulla potest esse remissio: ergo peccato veniali simpliciter debetur pena aeterna. nulli ergo peccato debetur pena temporalis.

SED CONTRA est, quod Grego. dicit in 4. Dialogo. * q[uod] quādam leuiores culpæ post hanc vitā remittuntur. non ergo omnia peccata, aeterna pena puniuntur.

RESPON. Dicendum, q[uod] sicut supra dictum est, * Peccatum causat reatum penæ aeternæ, in quantum irreparabiliter repugnat ordinis diuinæ iustitiae per hoc se

contrariatur ipsi principio ordinis, quod est ultimus finis. Mansuetus est autem, quod in quibusdam peccatis est quidem aliqua inordinatio, non tam per contrarietatem ad ultimum finem, sed soli circa ea, quae sunt ad finem, in quantum plus, vel minus debite et intendit, saluato tamen ordine ad ultimum finem, puta, cum homo, et si nimis ad aliquam re temporale afficiatur, non tam pro ea vellet Deum offendere, aliquid contra praeceptum eius faciendo, unde huiusmodi peccatis non debetur aeterna pena, sed temporalis.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ peccata nō dif-
ferunt infinitum ex parte conuersonis ad bonū
communabile, in qua consistit substantia actus: dif-
ferunt autem infinitum ex parte auersionis. Nam q̄
dam peccata committuntur per auersionem ab ul-
timo fine: quedam verò per inordinacionem circa
ea, quae sunt ad finem: finis autem ultimus ab his D
qua sunt ad finem, in infinitum differt.

AD SECUNDVM dicendum, quod peccato originali non debetur pena aeterna ratione sue grauitatis, sed ratione conditionis subiecti, scilicet, hominis, qui sine gratia inveniuntur, per quam solum fit emissio penae. Et similiter dicendum est ad tertium, de veniali peccato. Aeternitas enim penae non respondet quantitati culpae, sed irremissibilitati ipsius, ut dictum est.*

*Super Questionis
27. Art. seximum.*

ARTICVLVS VI.

*Vtrum reatus pene remaneat post
peccatum.*

Narti 6. eiusdem
q. 8. hoc solū no-
nūndū occurrit, qd
mū delata macula
non remanet reatus
conz simpliciter fa-
tisfactoriū, ex hoc
pfo manifeste liq,
p post cōfécutionē
remanet illc,
peccauerit, reus p-
fatissatisfactoria, ac
per hoc si in statu fa-
tisfactorio nō soluit
ram, nunquā soluerit

AD S E X T U M sic proceditur,
Vf, q reatus penæ non remaneat post peccatum. Remota enim causa remouetur effectus: sed peccatum est causa reatus penæ: ergo remoto peccato, cessat reatus penæ:

¶ 3. Præte. Peccatum remouetur
per hoc, q̄ homo ad virtutem
redit: sed virtuoso non debetur

A pena, sed magis præmium: ergo remoto peccato, non remanet reatus pene,
¶3. Prat. Pene sunt medicinæ, ut dicitur in 2.Eth.* sed postquam aliquis iam est ab infirmitate curatus, non adhibetur sibi medici na. ergo remoto peccato, nō remanet debitum pene.

Manet debitorum penæ.
SED CONTRA est, quod dicitur
2. Reg.12. quod David dixit ad
Nathan: Peccavi domino. dixit
que Nathan ad David: Dominus
quoque transitulit peccatum tuum,
non morieris. Veruntamen quia
blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filius
qui natus est tibi, morte morietur. Punitur ergo
aliquis à Deo, etiā postquam ei peccatum dimitti-
tur, & sic reatus pena remanet peccato remoto
RESPON. Dicendum est, in peccato diu in poena
satisfaciat, sed exter-
nalter punierit, &
in hac vita durante
statu peccati morta-
lis, non statutus ex-
debet statutus.
Super

considerari sanctus culpa & macula sequentia. Bla-

commodat. factus culpa, & macula lequens. Pla-
num est autē, quōd cessante actū peccati, remanet
reatus in omnibus peccatis actualibus. Actus enim
peccati facit hominem reum poenā, in quantum
transgreditur ordinem diuinæ iustitiae, ad quem nō
redit nisi per quandam recompensationem poenæ,
que ad equalitatem iustitie reducit, vt. s. qui plus vo-
luntati sue indulxit, quam debuit, contra mandatum
Dei agens, secundum ordinem diuinæ iustitiae ali-
quid contra illud quod veller, spontaneus, vel iniui-
tus patiatur: quod etiam in iniuriis hominib. factis
obseruat, vt per recompensationem penæ reinteg-
retur equalitas iustitie. Vnde patet, quōd cessante
actū peccati, vel iniurię illatę, adhuc remanet debi-
tum poenæ. Sed si loquamur de ablatione peccati,
quantum ad maculam, sic manifestum est, q̄ ma-
cula peccati ab anima auferri nō potest, nisi per hoc
quōd anima Deo coniungitur, per cuius distatiam
datrimentum proprii nitoris incurrebat, quōd est
macula, vt supra dictum est. * Coniungitur autem
Deo homo per voluntatem. Vnde macula peccati
ab homine tolli non potest, nisi voluntas hominis

ordinem diuinum iustitie acceptet, ut scilicet, vel ipse sibi poenam spontaneam afflumat in recompensationem eulpe preterite, vel etiam à Deo iustitiam patienter sustineat: vtroque enim modo pena rationem satisfactionis habet. Pena autem satisfactoria diminuit aliquid de ratione poene, est enim de ratione poene, quod sit contra voluntatem. Pena autem satisfactoria est si secundum absolutam cōsiderationem sit contra voluntatem, nō tamē ut nunc, & per hoc est voluntaria. unde simpliciter est voluntaria, sī quid autē involuntaria, sicut patet ex his, q̄ supra de voluntario, & involuntario dicta sunt.* Dicendum etergo, quod remota macula culpe, potest quidem remanere reatus non penę simpliciter, sed satisfactorię.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut cessante actu peccati remanet macula, ut supra dictum est, ita etiam potest remanere reatus: cessante uero macula, non remanet reatus secundum cadem rationem, ut dictum est, *

AD SECUNDVM dicendum, quod uirtuoso non debetur pena, simpliciter, potest tamen sibi deberi pena, ut satisfactoria, quia hoc ipsum ad uirtutem pertinet, ut satisfaciat pro his, in quibus offendit, uel Deum, uel hominem.

AD TERTIVM dicendum, quod remota macula sanatum est vulnus peccati quantum ad voluntatem.

eam. Et propterea si ante satisfactionem reciduat, non satisfaciet extra satisfactionum statu positius, & sic nec in intermedio.

forno, ubi non satis-
facere, sed facit pa-
titi poni posse à qui-
busdam creditur, nō
satisfacit, sed æter-
naliiter punieatur, &
in hac vita durante
statu peccati morta-
lis, nō satisfacit ex
defectu status.

Super

*n Domini, filius
Punitur ergo
accatum dimitti-
cato remoto.
ato duo negotia*

ito duo possunt
sequi. Bl.

recessus. Praecipue
eccati, remanent
nos. Actus enim
est, inquantum
est, ad quem no
tione penae
pertinet. scilicet si plus vo
luntatis contra mandatuum
minae iustitiae ali
cancus, vel iniurie
hominibus. factis
in penae reinten
sione quod cessante
remanent debiti
peccati. Nam est, q
ma
est, nisi per hoc
qui vis distatiam
rebat, quod est
ingitur autem
macula peccati
unitas hominis
se licet, vel ip
recompensa.
De illata pa
pena ratio
nem satisfactoria
est enim de ra
tem. Penna au
tolatam cōside
ramē ut nunc
liciter est nolū
ut patet ex his,
pro dicta sunt.*
macula culpe,
pena simplici

q.86.ult.2.

QVAEST. LXXXVII.

Recquirit aut̄ adhuc poena ad sanationē aliarū viriū animi, quæ per peccatum præcedens deordinatae fuerunt, ut scilicet per contraria currentur. Requiritur etiam ad restituendum equalitatem iustitiae, & ad amouendum scandalum aliorum, ut edificetur in poena, qui sunt scandalizati culpa, ut patet ex exemplo de David inducto. In argu. Sed contra.

ARTIC. VII.

F Dei, & tunc tale detrimentum non est simile malum hominis, sed fīm quid: unde non habet in pliciter rationem penæ, sed medicina. Namque dicit austeras portiones propinat infirmis, vice ferant sanitatem. Et quia homines non proprie habent rationem penæ, non reducuntur ad culpam nisi ad causam, nisi pro tanto: quia hoc ipsum, quod humanæ naturæ medicinas penales exhibere corruptione naturæ, quæ est pena originalis peccati. In statu enim innocentia non oportueret aliquis profectum virtutis inducere per penalia ex exercitu: unde hoc ipsum quod est penale in talibus, reducatur ad originalem culpam, sicut ad causam.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod homines deficit, qui nascuntur, vel ēt puerorum, sunt effectus & penæ originalis peccati, ut dictum est, * & manuēt post baptismum propter causam superius dicitur, & quod non sint æqualiter in omnibus, contingit propter natura diversitatem, que sibi relinquitur, pro dictum est. * Ordinatur tamen huiusmodi factus secundum diuinam prouidentiam ad beneficium hominum, vel eorum, qui patiuntur, vel aliorum qui penes admonentur, & etiam ad gloriam Dei.

Ad SECUNDVM dicendum, quod bona temporalia, & corporalia sunt quidem aliqua bona hominis, sed parva: bona uero spiritualia sunt magnitudinis bona. Pertinet igitur ad diuinam iustitiam ut virtus der spiritualia bona, & de temporali bonis, uel malis tantum deteis, quantum sufficiat virtutem. Ut enim Dionysius dicit 8. cap. de diuino minib. * Diuina iustitia est non emolire opes, fortitudinem, materialia donationibus, uero hoc ipsum, quod temporalia dantur, immum spiritualium cedit. unde in Psal. 72. contineatur. Ideo tenuit eos superbia.

Ad TERTIVM dicendum, quod Christus per sustinuit satisfactoriam, non pro suis, sed prostris peccatis.

ARTICULVS VIII.

Vtrum aliquis puniatur pro peccato alterius.

Cap. declinando ad se. tombo. Art. precede.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, * Peccata non potest dupliciter considerari, simpliciter, & in quantum satisfactionia. Pena quidem satisfactionia est quodammodo uoluntaria, & quia contingit eos, qui differunt in reatu poenæ, esse unum in voluntatem unionem amoris, inde est quod interdui aliquis qui non peccauit, penam uoluntarii pro alio portat: sicut est in rebus humanis uidemus, quod aliquis interficit alterius debitu. Si uero loquamus de pena simpliciter, fīm quod habet rationem penæ, sic semper habet ordinem ad culpam propriam: sed quoniam quidem ad culpam actualē, pura, quoniam aliquis uela Deo, uel ab homine pro peccato commissio punitur: quoniam uero ad culpā originalem, & hoc quidem, uel principaliter, uel conuenienter. Principaliiter quidem pena originalis peccati est, quod natura humana sibi relinquitur destituta auxilio originalis iustitiae: sed ad hoc consequuntur oīs penalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt.

p. p. q. 48. art. 5.

Scinduntur in eis, quoniam aliquid videtur esse penale, quod non habet simpliciter rationem poenæ. Pena non est species mali, ut in dictum est, * malum aut est priuatum boni. Cum autem sint plura hominis bona, s. anime, corporis, & exteriorū rerū, contingit interdum, quod homo patiatur detrimentum in minori bono, ut augeatur in maiori: sicut cum patiatur detrimentum pecuniae pro sanitate corporis, uel in utroq; horū pro salutem anime, & pro gloriā.

ADOCTAVVM sic proceditur, Vī, quod aliquis puniatur pro peccato alterius. Dicitur enim Exodus 20. Ego sum Deus zeletes, uisitans iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem his, qui oderunt me, & Matth. 23. dicitur. Ut ueniat super vos omnis uulnus iustus, qui effusus est super terram. ¶ 2. Præter iustitia humana derivatur à iustitia diuinā: sed secundū iustitia humanam aliqui filii puniuntur pro parentib. sicut patet in criminis laicis maiestatis. ergo et fīm diuinam iustitiam vnu puniatur pro peccato alterius. ¶ 3. Præter. Si dicatur filius non puniri pro peccato patris, sed pro peccato proprio, in quantum imitatur malitiam paternā, non magis hoc dicere de filiis, quam de extraneis, qui simili penā puniuntur his, quorum peccata imitantur. non ergo videtur, quod

differat à temporali, filij pro peccatis propriis puniantur; sed pro peccatis parentum.

SED CONTRA est, quod dicitur Ezech. 18. Filius non portabit ini-

quitatem patris.

RESPON. Dicendum, si loqua-
mur de poena satisfactoria, quæ
voluntarie assumitur, contingit,
quod vnu portet penam alteri,
quoniam sunt quodammodo
vnum, sicut iam dictum est.* Si
autem loquamur de pena pro pec-
cato inflicta, inquantum habet ra-
tionem penæ, sic solū vnu quisit
que pro peccato suo punitur, ga-
ctus peccati aliquid psonale est.

Sia autem loquamur de pena, quæ
habet rationem medicinæ, con-
tingit, vnu punitur pro pecca-
to alterius. Dicendum est enim,* q
detrimento corporalium rerum,
vel ē ipsius corporis, sunt quæ-
dam penales medicinae ordinatae
ad salutē animæ. vnde nihil pro-
hibet talibus penis aliquem puni-
ri pro peccato alterius vel à Deo,
vel ab homine, utpote filios pro
patribus, & subditos pro Domini-
nus, inquantum sunt quedam res
eorum: ita tñ quod si filius, uel
subditus est particeps culpæ, hu-
iusti modi penalis defectus habet
rōnem penæ quantum ad utrunc-
que. s. eum qui punitur, & cū pro
quo punitur. Si uero non sit par-
ticipes culpæ, habet rationem pe-
næ quantum ad eum pro quo pu-
nitur: quantu uero ad eū, qui pu-
nitur, rationem medicinæ tātū,
nisi per accidens inquantum pecca-
to alterius consentit: ordinatur
enim ei ad bonum animæ, si pa-
tienter sustineat.¶ Penas uero spi-
ritualium non sunt medicinales tan-
tum: quia bonum animæ nō ordi-
natuerit ad aliud melius bonum,
in numeri, sed pro
vincio computatur, &
bona animæ qui-
bus acquirimus finem, pro codi-
citu possum, & ni-
hil melius bono spi-
rituali dici potest.

Ad secundum dicendum, q
uo accidens coniungi puniti alii
quem bono aliquo
spirituali ppter bo-
num melius spiritua-
lere, sed tū punitio
illa non est pure
medicinales, sed et
pena illis. Et sic ac-
cidit Petrus de punitio
gratia, & san-
ctis quibusdam de punitio
ne aliquis spi-
ritualis boni. Nec
oppositi dicunt. Gie-
quamus solus me-
dicina ratione red-
dar in defectib. qui-

A res sunt ad peccandum tum pro-
pter consuetudinem, tum etiam
propter exemplum, patru quasi
authoritatem sequentes: sunt ēt
malorū penæ digni, si poenas pa-
trum uidentes, correli nō sunt.
Ideo autem addidit, In tertiam,
& quartam generationem, quia
tum confuerunt homines uiue-
re, ut tertiam, & quartam generationem uideant,
& sic mutuo uiuunt, & filii peccata paren-
tum ad imitandum, & patres poenas filiorum ad
dolendum.

AD SECUNDVM dicendum, quod poenæ illæ sunt
corporales, & temporales, quas iustitia humana
uni pro peccato alterius infligit, & sunt remedia
quædam, uel medicinæ contra culpas sequentes,
ut uel ipse, qui puniuntur, uel alij cohabeantur à
similibus culpis.

AD TERTIVM dicendum, quod magis dicuntur
puniti pro peccatis aliorum propinquorum, quām ex-
tranei, tum quia pena propinquorum quodammodo
redundat in illos, qui peccauerunt, ut dictum
est,* inquantum filius est quædam res patris. Tum
etiam quia, & domestica exempla, & domestica
penæ magis mouent. unde q̄i aliquis nutritus est in
peccatis parentum, uehementius ea sequitur, et si
ex eorum penis non est deterritus, obstinatio uide-
tur: unde & est maiori pena dignus.

QVAESTIO LXXXVIII. **Super Questionis**
De peccato veniali, & mortali, in sex
articulos divisâ.

DE INDE quia peccatum
ueniale, & mortale di-
stinguuntur secundum
reatum, cōsiderandum
est de eis. Et primo consideran-
dum est de ueniali per compara-
tionem ad mortale. Secundò, de
ueniali secundum se.

CIRCA PRIMUM queruntur sex.

Primò, Vtrum ueniale peccatum
conuenienter diuidatur contra
mortale.

PSecundò, Vtrum distinguantur
genere.

PTertiò, Vtrum ueniale pecca-
tum sit dispositio ad mortale.

PQuartò, Vtrum ueniale pecca-
tum possit fieri mortale.

PQuintò, Vtrum circumstantia
aggravans possit de ueniali pecca-
to facere mortale.

PSextò, Vtrum peccatum mor-
tale possit fieri ueniale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum veniale peccatum conuenienter
diuidatur contra mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, q
utrumque dictum nū esse referē-
dum ad poenas temporales, uel
corporales, inquantum filii sunt
quædam res parentum, & successores
prædecessorum, uel si refe-
rantur ad poenas spirituales, hoc
dicitur propter imitationem cul-
pæ. Unde in Exod. additur. His qui
oderunt me. Et in Matth. dicitur.
Et uos implite mensuram patrū
uestrorum. Dicit autem puniri pecca-
ta patrum in filijs, quia filii in
peccatis parentū nutriti, pronio-

busdam sanctorum.
Adverte tamen hic,
quod poena species
mai est quod priua-
tionem boni debiti,
quādo, sicut &c in-
cludit, ne putes om-
ni negationem poenæ
rationem habere.

bus, ut tertiam, & quartam generationem uideant,
& sic mutuo uiuunt, & filii peccata paren-
tum ad imitandum, & patres poenas filiorum ad
dolendum.

AD SECUNDVM dicendum, quod poenæ illæ sunt
corporales, & temporales, quas iustitia humana
uni pro peccato alterius infligit, & sunt remedia
quædam, uel medicinæ contra culpas sequentes,
ut uel ipse, qui puniuntur, uel alij cohabeantur à
similibus culpis.

AD TERTIVM dicendum, quod magis dicuntur
puniti pro peccatis aliorum propinquorum, quām ex-
tranei, tum quia pena propinquorum quodammodo
redundat in illos, qui peccauerunt, ut dictum
est,* inquantum filius est quædam res patris. Tum
etiam quia, & domestica exempla, & domestica
penæ magis mouent. unde q̄i aliquis nutritus est in
peccatis parentum, uehementius ea sequitur, et si
ex eorum penis non est deterritus, obstinatio uide-
tur: unde & est maiori pena dignus.

¶ corp. art.

Super Questionis
§. Articulatum
primum.

IN 1 art. q. 28. du-
biū occurrit ex
Sco. in 21. dis 2. sen.
exprefse impugnan-
te, quod veniale
& mortale nō distin-
guuntur ex eo, quod
mortale in ordinatione circa finē, ue-
niale autē circa ea,
qua sunt ad finē im-
portant, quia utrum
que pōt effe & cir-
ca finem, & circa ea
qua sunt ad finem:
cum tamen author
hic distinguat venia-
le contra mortale ex
dicta differentia.

PAd hoc dicitur du-
pliciter. Primò, q
author non intendit
nisi de ueniali, &
mortali ex genere,
hac n.distinguuntur
ex obiectis. I. fine, &
his qua sunt ad finē.

Obiectio autem pro-
cedit de mortali, &
veniali quomodo-
libet. Sed remanet
tunc quaestio, quare
absolute author de
mortali, & veniali
li tractans, ad ve-
niale, & mortale ex

generē descendit, 2. dis 45. q. 1.
In hoc enim errasse
videtur manifeste, con. c. 139.
quod in communi- fia. & 147.
tate in specia- q. 1. Et mal.
libus determinat, lib. 22. er.
relatio communis tom. 6.

Propre-